

נשים בתנ"ך בראי החסידות – שיעור 8

רחל ולאה חלק א - מקורות

ספר בראשית פרק כט-ל

וּלְלֶכֶן שְׁתֵּי בָנוֹת שֵׁם הַגְּדֹלָה לְאֵה וְשֵׁם הַקְּטָנָה רַחֵל: וְעֵינֵי לְאֵה רַכּוֹת וְרַחֵל הִיָּתָה יְפֹת תֶּאֱרַךְ וַיִּפֹּת מִרְאָהּ: וַיֶּאֱהָב יַעֲקֹב אֶת רַחֵל וַיֹּאמֶר אֶעֱבְדָךְ שְׁבַע שָׁנִים בְּרַחֵל בְּתֶדֶךְ הַקְּטָנָה: וַיֹּאמֶר לָכֵן טוֹב תַּתִּי אִתָּה לָךְ מִתַּתִּי אִתָּה לְאִישׁ אַחֵר שְׁבַע עֲמָדִי: וַיַּעֲבֹד יַעֲקֹב בְּרַחֵל שְׁבַע שָׁנִים וַיְהִי כְּעֵינָיו כְּיָמִים אֲחָדִים בְּאֶהְבְּתוֹ אֹתָהּ: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֵל לָכֵן הִבָּה אֶת אֲשֵׁרְתִּי כִּי מְלֹאוֹ יָמִי וְאֶבְרָאָה אֵלֵיךְ: וַיֹּאסֹף לָכֵן אֶת כָּל אֲנָשֵׁי הַמָּקוֹם וַיַּעַשׂ מִשְׁפָּחָהּ: וַיְהִי כְּעָרֵב וַיִּקַּח אֶת לְאֵה בְתוֹ וַיָּבֵא אֹתָהּ אֵלָיו וַיָּבֵא אֵלֵיהָ: וַיִּתֵּן לָכֵן לָהּ אֶת זֶלְפָּה שְׁפָחָתוֹ לְלְאֵה בְתוֹ שְׁפָחָהּ: וַיְהִי בְּכָרְךָ וַהֲנִיָּה הוּא לְאֵה וַיֹּאמֶר אֵל לָכֵן מַה זֹאת עָשִׂיתְ לִי הֲלֹא בְרַחֵל עֲבַדְתִּי עֲמָךְ וְלָמָּה רְמִיתָנִי: וַיֹּאמֶר לָכֵן לֹא יַעֲשֶׂה כֵן בְּמִקְוֵמֹנִי לְתַתּוֹ הַצְּעִירָה לְפָנַי הַבְּכִירָה: מִלֹּא שְׁבַע זֹאת וַנִּתְּנָה לָךְ גַּם אֶת זֹאת בְּעֶבְדָּךְ אֲשֶׁר תַּעֲבֹד עֲמָדִי עוֹד שְׁבַע שָׁנִים אַחֲרוֹת: וַיַּעַשׂ יַעֲקֹב כֵּן וַיִּמְלֹא שְׁבַע זֹאת וַיִּתֵּן לוֹ אֶת רַחֵל בְּתוֹ לוֹ לְאִשָּׁה: וַיִּתֵּן לָכֵן לְרַחֵל בְּתוֹ אֶת בְּלֵהָ שְׁפָחָתוֹ לָהּ לְשִׁפְחָהּ: וַיָּבֵא גַם אֵל רַחֵל וַיֶּאֱהָב גַּם אֶת רַחֵל מִלְּאֵה וַיַּעֲבֹד עִמּוֹ עוֹד שְׁבַע שָׁנִים אַחֲרוֹת: וַיָּרָא ה' כִּי שָׁנוּאָה לְאֵה וַיִּפְתַּח אֶת רַחֲמָהּ וְרַחֵל עָקְרָה:

תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף קכג/א

כתיב "ועיני לאה רכות" מאי רכות? אילימא רכות ממש, אפשר בגנות? בהמה טמאה לא דבר הכתוב דכתיב "מן הבהמה הטהורה ומן הבהמה אשר איננה טהורה", בגנות צדיקים דבר הכתוב! ... רב אמר לעולם רכות ממש ולא גנאי הוא לה אלא שבת הוא לה שהיתה שומעת על פרשת דרכים בני אדם שהיו אומרים, שני בניו יש לה לרבקה שתי בנות יש לו ללבן, גדולה לגדול וקטנה לקטן. והיתה יושבת על פרשת דרכים ומשאלת, גדול מה מעשיו? איש רע הוא מלסטם בריות. קטן מה מעשיו? איש תם יושב אוהלים. והיתה בוכה עד שנשרו ריסי עיניה.

הרב חיים ויטאל, אוצרות חיים, שער רחל ולאה, פרק א

וכבר ביארנו במקום אחר כי הזעיר יש בו ב' בחינות, הא' היא מן הראש עד החזה ושם יש לו בחינת היסוד הראשון אשר בו מזדווג עם לאה, וחציו האחרון מן החזה ולמטה ששם מקום החסדים המגולים, ונמצא כי יש לו ב' שמות של מ"ה דאלפי"ן כנ"ל בפ' הודיעני ה' קצי וכו', ומשניהם יוצאים ב' מלויים שכל א' מהם בגי' חו"ה, ואמנם חוה הראשונה העליונה היא בחינת לאה וחוה התחתונה היא רחל. והנה להיות כי בחינת לאה היא דינים קשים מאד לסיבות הנ"ל, אע"פ ששם למעלה בעולם (העליון של) האצילות היא בחינת קדושה גמורה, עכ"ז בעולם התחתון הזה שהוא חומריי לא יכלה בחינת לאה לצאת ממותקת בסוד הקדושה בעת בריאת אדה"ר ויצאת בחינת דינא קשיא מאד בסוד קליפה, וזו היא בחינת לילית חוה הראשונה שהיתה מזדווגת עם אדם קודם שנבראת חוה הב' (ואח"כ יצאת חוה הב') ממותקת, וזו נשארה לאשת אדם והאחרת נסתלקה כי היתה עדיין מעורבת בקליפות בתכלית אשר לכן נקראת חוה הראשונה לילית, אבל אח"כ כשבא יעקב אשר שופריה מעין שופריה דאדם ותיקן פגם העריות של אדה"ר כנז' בזוהר פ' קדושים בסתרי תורה וגם נזכר בפרשת תולדות [קמ"ב ב'] בענין הברכות שלקח במרמה מן עשו אחיו, אז לקח שתיהן לאה ורחל (נ"א - אז תיקן את לאה) כי אז נמתקה לאה והיתה בסוד הקדושה ונסתלקה מהקליפה, וזהו משו"ל [ב"ב קכ"ג א'] על ועיני לאה רכות, רכות מדמעות (שהיתה בוכה) על שהיתה עתידה ליפול בחלקו של עשו, וע"י תפלותיה ורמעותיה נתמתקה ואז ניתנה בחלקו של יעקב, והבן זה היטב. והנה הפ' אומר (בראשית ב' כ"ג) בענין אדה"ר ויאמר האדם זאת הפעם עצם מעצמי ובשר מבשרי וכו', ובתיקונים [תיקון ס"ה צ"ו א'] אמרו כי הם תרין נשין חד גרמא וחד בשרא וכו'. והענין הוא כי לאה (היא נקראת עצם שהיא דינא קשיא כעצם, ועוד כי היא בחינת הצלע כי הרי לאה) מקומה הוא באחורי הצלעות שהם עצמות, אבל רחל היא בשר מבשרו דינא רפיא במקום גילוי החסדים. והמשך דברי אדם הם כך, כי הנה ב' נשים היו לו הא' היא עצם מעצמי והב' היא בשר מבשרו, אבל לזאת הב' הנק' בשר יקרא אשה ולא לראשונה שהיא עצם (מעצמי) ואינה עדיין נמתקת כנז', ואח"כ נמתקה בזמן יעקב בסוד לאה כנזכר. ואמנם טעם אומרו (בראשית כ"ט י"ח) ויאהב יעקב את רחל ולא ללאה הטעם הוא לב' סיבות, הסיבה הא' היא כי הנה יעקב התחתון אשר בעה"ז לא היה עדיין משיג בכל מציאות פרצוף ז"א רק מכנגד החזה ולמטה (מקום רחל), ולכן ויאהב יעקב את רחל ולא כתיב ויאהב ישראל שהוא הז"א שהוא יש לו שתיהן רחל ולאה, אבל יעקב אהב את רחל התחתונה כמוהו שהיא עלמא דאתגליא, אבל לאה היא עלמא דאתכסיא כמבואר אצלינו שהיא צורת הד' שבקשר התפלה של ראש, ולכן לא היה יכול יעקב להזדווג עמה כי לא היה משיג עד שם, וז"ש בזוהר פרשת ויצא דף קנ"ג ע"ב כי לאה ורחל תרין עלמין מן העולם ועד העולם.

תלמוד בבלי מסכת קידושין דף לא/א

אמר רבי חנינא: גדול מצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה. אמר רב יוסף מריש ה"א מאן דהוה אמר לי הלכה כר"י דאמר סומא פטור מן המצות עבידנא יומא טבא לרבנן דהא לא מיפקינא והא עבידנא השתא דשמעיתא להא דא"ר חנינא גדול מצווה ועושה יותר ממי שאינו מצווה ועושה אדרבה מאן דאמר לי דאין הלכה כרבי יהודה עבידנא יומא טבא לרבנן.

תלמוד בבלי מסכת נדרים דף מא/א

רב יוסף חלש איעקר ליה למודיה